

Potrebe, izzivi in dobre prakse pri jezikovnem poučevanju priseljencev

SIMONA PULKO, MELITA ZEMLJAK JONTES

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160,
SI 2000 Maribor, simona.pulko@um.si, melita.zemljak@um.si

1.04 Strokovni članek – 1.04 Professional article

Zaradi vse večje mobilnosti in migracij iz držav članic in nečlanic Evropske unije (EU) postajajo družbe in izobraževalni sistemi EU vse bolj večkulturni in večjezični. Izobraževalne ustanove se srečujejo z dvema izzivoma: otrokom priseljencem čim prej omogočiti, da kar najhitreje usvojijo jezik izobraževanja, in jim hkrati pomagati ohraniti materni jezik. To je bil povod za začetek mednarodnega projekta Erasmus + DEAL *Razvoj pismenosti in učenje jezika za mlajše učence v jezikovno manj ugodnih okoliščinah* (2018–2020) s sodelujočimi institucijami iz Hrvaške, Severne Makedonije in Slovenije. V prispevku bodo predstavljeni primeri dobre prakse, prenosljive v različne jezike.

EU societies and educational systems are becoming increasingly multicultural and multilingual due to the increased mobility and migration from EU and non-EU countries. Educational institutions are facing two challenges: to provide newcomer students with the possibility to acquire the language of education as soon as possible, and to help them to maintain their native language. This was the trigger to start the international Erasmus + DEAL Project *Development of Literacy and Language Learning for Disadvantaged Young Learners* (2018–2020) with institutions from Croatia, Northern Macedonia and Slovenia. The paper will present examples of good practice transferable to different languages.

Ključne besede: metode poučevanja, didaktični pristopi, slovenščina kot drugi in tuji jezik, projekt Erasmus + DEAL

Key words: teaching methods, didactic approaches, Slovenian as a second and foreign language, Erasmus + DEAL Project

---

1 O projektu Erasmus + DEAL¹ *Razvoj pismenosti in učenje jezika za mlajše učence v jezikovno manj ugodnih okoliščinah*²

Mednarodni projekt Erasmus + K2 Razvoj pismenosti in učenje jezika za mlajše učence v jezikovno manj ugodnih okoliščinah (Erasmus+ K2 2018-1-HR01-KA201-047499) poteka med 1. 10. 2018 in 30. 9. 2020. Nosilec projekta je Učiteljski

---

¹ Informacije o projektu so dostopne na spletnih straneh: <https://project-deal.eu/en/frontpage/>; <https://project-deal.eu/sl/o-projektu-2/>; dostop 22. 6. 2020.

² Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa št. P6-0156 (*Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine*, vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga

fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Projektni partnerji so Sveučilište sv. Ćirila i Metoda, Skoplje, Makedonija, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Slovenija, in Osnovna škola Ivana Gundulića iz Zagreba. Članice projekta s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru smo: Jožica Čeh Steger, Dragica Haramija, Simona Pulko (koordinatorica projekta za Slovenijo, za Filozofsko fakulteto Univerze v Mariboru) in Melita Zemljak Jontes.

Zaradi povečane mobilnosti in migracij prebivalstva iz evropskih in neevropskih držav so evropske družbe in izobraževalni sistemi vse bolj multikulturni in večjezični. Izobraževalne in tudi druge ustanove se tako srečujejo z dvema izzivoma: prvi je učencem prišlekom čim prej omogočiti usvajanje jezika izobraževanja, drugi pa jim hkrati omogočiti ohranjanje svojega maternega jezika. Kljub temu da so ti izzivi na nivoju javne politike in zakonodaje večinoma rešeni, vendarle niso vedno učinkovito vključeni v vsakodnevno šolsko prakso. Takšne razmere lahko pripeljejo do oteženega pristopa k izobraževanju, zgodnjega opuščanja izobraževanja in splošno zmanjšanih možnosti za razvoj vseh potencialov učečih se, ki imajo različno kulturno in jezikovno osnovo od tiste, na kateri se izvaja izobraževanje (to so npr. migranti, prisilci za azil, nekatere nacionalne manjšine). Navedene skupine lahko zato pojmujeemo kot posebne skupine učečih se, ki so v neugodnem položaju v primerjavi z drugimi učečimi se v izobraževalnem sistemu. Cilj je, da se za tovrstne skupine učečih se ustvarijo pogoji za učinkovitejše izobraževanje, omogočiti jim je treba več možnosti, priložnosti za učenje, tistim pa, ki jih izobražujejo (vzgojiteljem, učiteljem, strokovnim sodelavcem, ravnateljem, prostovoljcem), omogočiti usvajanje dodatnih znanj in veščin.

Cilj projekta je učinkoviteje delovati pri razvoju jezikovnih kompetenc in pismenosti otrok, ki so zaradi svojih jezikovnih in kulturoloških posebnosti v neugodnem položaju v primerjavi z vrstniki, in s tem izboljšati njihove izobraževalne dosežke v celoti. S sledenjem temu cilju projekta se raziskujejo inovativni in transdisciplinarni načini ter metode razvoja pismenosti in učenja jezika, pripravljajo se učna gradiva za spodbujanje njihove uporabe v vseh učnih situacijah: formalnih, neformalnih in informalnih.

Temeljni rezultati projekta bodo s strani projektnih partnerjev izdelana nova transdisciplinarna gradiva za razvoj pismenosti in učenje jezika mlajših učečih se v jezikovno neugodnem položaju. Gradiva bodo v celoti pripravljena za učinkovito uporabo pri vseh vrstah učenja (formalnem, neformalnem in informalnem). Ob koncu projekta bodo tako na spletnih straneh projekta vsem uporabnikom (s podarkom na vodjih izobraževanja in za vse vrste učenja, tj. formalno, neformalno ali informalno) v štirih jezikih (angleškem, hrvaškem, slovenskem in makedonskem) na voljo: zbirka primerov dobre prakse razvijanja pismenosti in učenja jezika; računalniška baza transdisciplinarnih aktivnosti za razvoj pismenosti in učenja jezika; računalniška baza vzpodbud za izvajanje transdisciplinarnih aktivnosti in priročnik za učitelje, vzgojitelje in druge poučevalce.

---

sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna. Gre za predelavo in dopolnitev prispevka avtoric z naslovom *Modern approaches in teaching Slovene as a second and foreign language*, ki je leta 2019 izšel v znanstveni reviji *Jazyk – literatura – komunikace*; dostop 22. 6. 2020 na file:///C:/Users/Melita/Downloads/Jazyk_literatura_komunikace_2_2019.pdf.

2 Zakonodaja o slovenščini kot drugem in tujem jeziku³

Zakonodaja, ki vključuje tudi člene o učencih priseljencih, je splošna in šolska.

V prvo skupino sodijo mednarodni dokumenti in splošna slovenska zakonodaja: *Ustava Republike Slovenije* (2006), *Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije* (2002), *Zakon o azilu* (2006) in *Zakona o tujcih* (2009, 2011).

V drugo skupino sodijo *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju* (2011), *Zakon o osnovni šoli* (2006), *Zakon za uravnoteženje javnih financ* (2012) in *Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja* (2013); v to skupino sodijo tudi *Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji* (2007), *Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah* (2009), *Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole* (2012), ki pa niso zakonsko obvezujoče.

V prispevku v vseh navedenih dokumentih izpostavljamo člene, ki se najbolj neposredno nanašajo na (učence) priseljence in njihovo pravico do učenja slovenščine kot drugega in tujega jezika.

Slovenija je podpisnica dokumenta osmih *Ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje: evropski referenčni okvir* (UL EU 2018/C 189/8), kjer se prva kompetenca navezuje na pismenost:

Pismenost je sposobnost prepoznati, razumeti, izraziti, ustvariti in razlagati koncepte, čustva, dejstva in mnenja v ustni in pisni obliki z uporabo vizualnega, zvočnega in digitalnega gradiva na vseh področjih in v vseh okoliščinah. Pomeni sposobnost uspešnega sporazumevanja in povezovanja z drugimi na ustrezen in ustvarjalen način.

Druga kompetenca zajema večjezičnost (UL EU 2018/C 189/8):

Ta kompetenca določa sposobnost ustrezne uporabe različnih jezikov za učinkovito sporazumevanje. Zanj na splošno veljajo iste glavne razsežnosti spretnosti kot za pismenost: temelji na sposobnosti razumevanja, izražanja in razlage konceptov, misli, čustev, dejstev in mnenj tako v ustni kot pisni obliki (poslušanje, govor, branje in pisanje) v različnih ustreznih družbenih in kulturnih okoliščinah v skladu z željami ali potrebami posameznika. Jezikovne kompetence imajo zgodovinsko razsežnost, vključujejo pa tudi medkulturne kompetence. Zanje je potrebna sposobnost preskakovanja med različnimi jeziki in mediji, opisana v skupnem evropskem referenčnem okviru. Vključuje lahko ohranjanje in nadaljnji razvoj kompetence za rabo maternega jezika ter pridobivanje znanja uradnega jezika ali jezikov države.⁴

³ V Slovenijo se vsako leto priseli približno 14 ali 15 tisoč ljudi. Število vključuje približno tisoč otrok, ki se brez znanja slovenskega jezika pridružijo slovenskemu izobraževalnemu sistemu. Zakonodaja zagotavlja, da se šolajo pod enakimi pogoji kot slovenski otroci. V šolskem letu 2015/2016 je bilo v slovenski šolski sistem vključenih 3451 učencev priseljencev z obveznimi dodatnimi urami slovenskega jezika. Učenci priseljenci so po zakonu upravičeni do dodatnega pouka slovenskega jezika v prvem in drugem letniku obiskovanja šolskega procesa (dostop 22. 6. 2020 na <https://www.rtvsl.si/slovenija/vsako-letu-se-v-sole-vpise-tisoc-otrok-ki-ne-govorijo-slovensko/393417>).

⁴ *Priporočilo sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje*. Uradni list EU 2018, C 189. Dostop 22. 6. 2020 na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:189:FULL&from=SL>.

Za projekt DEAL je zelo pomembna sprememba zgoraj navedenih kompetenc (do junija 2018 je bila prva kompetenca učenje maternega jezika, druga kompetenca pa učenje tujih jezikov), ki bodo gotovo sprožile spremembe na zakonodajni ravni.

V Sloveniji je sprejetih nekaj zakonov, ki zagotavljajo možnost učenja slovenskega jezika, vendar se razlikujejo po obsegu in obliki učenja. *Zakon o osnovni šoli* (1996) v 2. odstavku 8. člena določa, da se »za otroke, ki prebivajo v Republiki Sloveniji in katerih materni jezik ni slovenski jezik, ob vključitvi v osnovno šolo organizira pouk slovenskega jezika in kulture, s sodelovanjem z državami izvora pa tudi pouk njihovega maternega jezika in kulture«. Učenci imajo pravico do dodatnih ur slovenščine v prvem (šteje se celo leto, ne glede na to, kdaj se otrok priseli) in v drugem šolskem letu po preselitvi v Slovenijo. *Zakon o javni rabi slovenščine* (2004) v 1. odstavku 13. člena navaja, da »Republika Slovenija spodbuja učenje slovenščine v Sloveniji. V ta namen sprejme Vlada Republike Slovenije program, ki je poleg rednega izobraževanja namenjen tudi za jezikovno izpopolnjevanje mladine in odraslih državljanov, ter programe, namenjene tujcem v Sloveniji«. Veljavna zakonodaja (81. člen *Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*) daje normativno podlago za zagotavljanje sredstev iz državnega proračuna tako za učenje slovenščine kot tudi poučevanje maternega jezika za priseljene učence in dijake, vključene v redno osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje.

Pomemben je tudi dokument *Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole* (2012), vendar ta dokument ni zavezujoč, gre torej za priporočila. Smernice spodbujajo k udeležanju načela (*Smernice* 2012: 3) »vključujočega pristopa pri uresničevanju pravic otrok priseljencev do izobraževanja za njihovo učinkovito vključitev in oblikovanje medkulturne družbe«.

Na občutljivost učenja slovenščine kot drugega jezika oz. jezika okolja opozarja tudi *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju* (2011). *Bela knjiga* je dokument, ki vsebuje načela, cilje in strateške usmeritve vzgoje in izobraževanja, najprej splošna, v nadaljevanju po stopnjah šolanja (vrtec, OŠ, SŠ), v posebnem poglavju se načela, cilji in strategije nanašajo tudi na otroke priseljence in na otroke, rojene v Sloveniji, katerih materinščina ni slovenščina. Posebej pomembna je uzaveščenost o rabi jezikov v vzgoji in izobraževanju: slovenščina kot prvi in drugi jezik, materinščina in tuji jeziki (*Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju* 2011: 33–35). Spoštovanje vseh otrok, katerih materinščina ni slovenščina, se kaže predvsem v načelu spodbujanja medkulturnosti, saj je zavedanje o občji kulturni dediščini temeljni pogoj za sprejemanje in spoštovanje pluralizma kultur. Z zavedanjem, da je »učinkovitejša in pravičnejša integracija učencev in dijakov priseljencev v veliki meri odvisna od znanja slovenščine« (*Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju* 2011: 33), predlagajo avtorji *Bele knjige* za otroke priseljence strnjeni tečaj slovenščine, ki mora biti individualiziran in diferenciran ter tutorstvo starejših učencev, ki imajo podobno (priseljensko) izkušnjo.

Vsekakor je obvladovanje jezika okolja izjemnega pomena, saj omogoča učinkovito celostno integracijo otrok in mladostnikov priseljencev, tudi v šolsko okolje in v šolskem okolju. Raziskave so pokazale, da sta povezanost med socialno-kulturnim okoljem in prebivalstvom v posameznih regijah ter dosežki učencev na nacionalnem preverjanju znanja zelo povezana, saj ima prvo pomemben vpliv na

šolski uspeh posameznika; oboje pa je ključno vpeto tudi v družinsko dinamiko, družinsko pismenost (Haramija 2019: 35), ki jo lahko učenje drugega ali tujega jezika spodbuja ali pa tudi ne.

3 Izkušnje dela z otroki nematernimi govorci jezika

V vseh partnerskih državah projekta že obstajajo primeri dobre prakse pomoči učencem v jezikovno manj ugodnih okoliščinah za usvojitev pismenosti in kompetenc usvajanja jezika. Namen preliminarnih intervjujev je bil predstaviti že obstoječe primere dobre prakse. Preučitev teh primerov najboljših praks je pokazala tudi nekatere medsebojne izzive in vprašanja, ki so tako postali izhodišče za pripravo tovrstnih novih gradiv; gradiva bodo do konca projekta predstavljena kot intelektualni rezultati projekta. V Sloveniji smo v ta namen od oktobra do decembra 2018 opravili 15 preliminarnih intervjujev, od tega 6 s področja formalnega izobraževanja, 2 s področja neformalnega izobraževanja, 4 intervjuje, ki zajemajo hkrati formalno in neformalno izobraževanje, 1 intervju, ki zajema hkrati informalno ter neformalno izobraževanje, in 2 intervjuja, ki se nanašata na vse tri oblike izobraževanja. Intervjuvanci so bili: ravnatelj osnovne šole, učiteljice razrednega pouka in predmetne stopnje, profesorica in profesor na srednji šoli, knjižničarka, absolventka študija na predšolski vzgoji Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru in visokošolska učiteljica na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru.

4 Ugotovitve

Skupne ugotovitve, ki se kažejo skozi vse opravljene intervjuje in ki jih velja še posebej izpostaviti, so naslednje:

- Potrebno je stalno ozaveščanje o pomenu podpornih odnosov pri delu z ranljivejšimi skupinami otrok, kamor sodijo tudi otroci, ki so v neugodnem jezikovnem položaju.
- Pri prvem stiku z otrokom, ki ne razume slovensko, je pomembno, da je ta prvi pristop neobremenjen, prisotna morata biti nasmeh in spodbudna beseda, čeprav je ne razume. Zelo pomemben je tudi ton glasu.
- Pri izbiri komunikacijskega kanala se je treba zavedati, da ima vsak otrok drugačnega, pomembno pa je, da otroku preprosto pokažemo, da nam je mar zanj in da se zanj pristno zanimamo, mu postopoma dajemo občutek varnosti, za kar je včasih potrebnih več tednov, mesecev.
- Pomemben komunikacijski kanal, preko katerega se otrok odpre, so vsekakor risbe; preko risb, slik, ilustracij lahko namreč otroci marsikaj sporočajo.
- Intervjuvanci se z otroki učijo na različne načine, skozi različne dejavnosti, skozi likovne aktivnosti, risanje, barvanje, igro (če gre za manjše otroke), s pomočjo slik, z opisovanjem slik in s pogovori. Jezikovne ovire se da preseči z mimiko, s kretnjami, tudi s prevajalnikom ali slovarji, vsekakor pa je najlažji način slikovno gradivo. Krasen medij za preseganje jezikovnih ovir so lahko didaktične ali proste igre, športne dejavnosti, seveda pa tudi razni didaktični pripomočki za učenje jezika.

- Če obstaja posredni jezik, se zagotovo pogovarja z njim, saj je zagotovljena lažja komunikacija, npr. z angleščino, s srbsščino, hrvaščino, z osnovami albanščine, ruščine ... Če posrednega jezika ni, se da to urediti s kretnjami in z mimiko ob pomoči slik. Otrok se najlažje odpre skozi pogovor ali kretnje, ob nasmehu, zagotovo s prijaznostjo ter z razumevanjem.
- Za uspešno socializacijo otroka je nujno delati tudi s skupino. Ključno je dosledno sporočanje, da smo za počutje vseh v skupini soodgovorni. V projektu ŠIPK Razvoj programa za podporo otrokom beguncem pri vključevanju v socialno okolje (STIK) se je kot dobra praksa pokazal sistem vrstniškega tutorstva. Dejavnosti, ki so bile najučinkovitejše, kjer so se krepila občutja povezanosti in pripadnosti, so bila skupna srečanja vseh učencev in študentov, kjer se niso učili, ampak so se predvsem zabavali.
- Pri socializaciji otroka v okolje je vsekakor pomemben prvi vtis, ko moramo dati novemu učencu vedeti, da je dobrodošel, da je sprejet. Sošolce, vrstnike se predhodno pripravi na to, da je novemu učencu težko, še posebej zaradi jezika, zato naj mu dajo vedeti, da je sprejet, mu pomagajo pri vseh njim vsakdanjih in samoumevnih zadevah (urnik, menjava učilnic, malica idr.).
- Zelo učinkovite dejavnosti za socializacijo otroka so spontani pogovori; preko iskrenega in sproščenega pogovora damo namreč otroku vedeti, da nam ni vseeno zanj in da mu želimo pomagati.

5 Potrebe in izzivi

Intervjuvanci so izpostavili kar nekaj potreb in izzivov pri premagovanju kulturnih razlik, jezikovnih ovir in uspešni socializaciji ter nekatere težave ob izvajanju aktivnosti.

5.1 Premagovanje kulturnih razlik

- Najprej je treba sprejeti, da kulturne razlike obstajajo. Sprejeti, da je socialna resničnost ljudi iz drugih kulturnih okolij v določenih vidikih drugačna. Stvari, ki so nam samoumevne, njim včasih niso in obratno. Ponekod (npr. pri prehrani) je prav, da okolje prilagodimo priseljencem. Kjer gre za stališča, ki trčijo z našim pojmovanjem človekovih pravic, pa postopno (in nežno) vztrajamo, da se prilagajajo oni (npr. odnos do žensk, odnos do družinskega nasilja).
- Zelo pomembno je poznati in upoštevati, od kod otrok prihaja, v kakšnih okoliščinah je odraščal oziroma trenutno odrašča in to upoštevati. To, kakor tudi številne druge inkluzivne prakse, velja pravzaprav za vse otroke, ne le za otroke priseljence.
- Prav je, da oboji upoštevamo in spoštujemo: drugačno hrano, odnose v družini, drugačne vrednote, vero, način razmišljanja in vedenja.
- Z veliko potrpljenja in razumevanjem osnovnih kulturnih izhodišč je kulturne razlike lažje premagovati. Nujno se je poučiti o osnovah kulturnega ozadja posameznika, še preden se slednji pridruži uram slovenščine.
- Ključno je poznavanje posameznikovega osebnega ozadja. Če gre za otroka/mladostnika, ki je v Sloveniji na lastno željo (zaradi učenja jezika, izmenjave,

na obisku pri sorodnikih itd.), je izhodišče popolnoma drugačno, kot če gre za otroka/mladostnika, ki je priseljen zaradi ekonomske migracije staršev ... ali celo zaradi imigracije družine.

5.2 Premagovanje jezikovnih ovir in uspešna socializacija

Pri preseganju jezikovnih ovir in pri uspešni socializaciji otroka intervjuvanka Rezarta Zumerri (absolventka smeri Predšolska vzgoja, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta) iz lastnih izkušenj, kot otrok, ki prihaja iz drugačnega kulturnega okolja, poudarja, da si je sama vedno želela, da bi jih učitelji sami razdelili v določene skupine (ko je potekalo delo v dvojicah ali skupinah), saj na ta način ne bi dobila občutka »nepripadnosti«. Zaveda se, da je imela z določenimi sošolci težave glede norčevanja in nesprijemanja glede narodne in verske pripadnosti. Meni, da bi učitelji morda morali več pozornosti nameniti odnosu drugih otrok do otrok v neugodnem jezikovnem položaju in biti bolj pozorni, da se ti otroci v razredu počutijo sprejeti, ne pa, da je največja pozornost namenjena uspešnosti otroka priseljenca na učnem področju.

5.3 Nekateri težave ob izvajanju aktivnosti

Težave ob izvajanju aktivnosti predstavljajo:

- Nekateri intervjuvanci izpostavljajo vrzeli v konceptu šolskega sistema (od otrok se prehitro pričakuje, da bodo lahko uspešni brez prilagoditev) in osebne stiske otrok oziroma njihovih družin ter problematična prepričanja učiteljev.
- Nerazumevanje jezika, zato g. ravnatelj (eden od intervjuvancev) predlaga, da bi se vsi učenci morali najprej nekaj mesecev (npr. 2 meseca do 3 mesece) intenzivno učiti slovenščine, tako bi bilo tudi njihovo všolanje lažje. Razumeli bi osnove, lažje bi sledili pouku pri vseh predmetih. Predlaga, da bi tak intenzivni tečaj potekal na osnovni šoli ali na Andragoškem zavodu; dobro bi bilo vključiti tudi matere otrok, saj praviloma tudi te ne znajo jezika, zato otroci doma ne delajo oz. nimajo koga, ki bi jim pri delu pomagal.
- Medsebojno nesodelovanje – starši, šola, učenec (npr. starši otrok s Kosova pridejo v šolo samo, če so poklicani; oče je avtoriteta in fantje imajo boljši (nadrejeni) položaj, medtem ko so dekleta bolj pripravljena na delo).
- Pogosti predsodki.
- Za učence namenjen pripravljalni tečaj slovenskega jezika, dodatne ure z učiteljem, ki aktivno govori njihov materni jezik.⁵
- Potrebe po gradivih, in sicer po:
  - več dvojezičnih gradivih (v jeziku, ki ga otrok obvlada, in v slovenskem jeziku);
  - izmenjavi primerov dobrih praks (gradiv in aktivnosti, s katerimi bi si pomagali pri izbiri in ustvarjanju smiselnih aktivnosti);

---

⁵ Omenjeno je umeščeno med težave, saj je zakonsko določeno število ur po mnenju izvajalk in izvajalcev majhno, prav tako pa težavo predstavlja pomanjkanje ustrezno izobraženega kadra.

- igrah kot didaktičnih pripomočkov (tudi po različnih psihosocialnih igrah);
- takšnih gradivih, ki bi vsebovala nabor konkretnih metod in praktičnih primerov, prijemov, kako na poenostavljen, bolj prijazen, igriv način podati težjo snov (npr. sklanjatve), z naborom raznolikih metod za učinkovito usvajanje slovnice.

6 Primer dobre prakse na Osnovni šoli Tabor 1, Maribor

Učiteljica slovenščine Metka Gselman Sedak poučuje od leta 2009, od leta 2018 na Osnovni šoli Tabor 1, Maribor. V intervjuju je podala primere dobre prakse poučevanja slovenščine kot drugega oz. tujega jezika.

Poudarja, da mora delo z otroki potekati na prijeten in sproščen način; če otroci ne razumejo nobenega drugega jezika, komunicira s kretnjami, z mimiko in si pomaga s slikami. Če otroci prihajajo s slovanskega področja, si pomaga z njihovim jezikom ali pa s preprosto slovenščino, ki jo lahko razumejo ob podpori mimike in kretenj. Uporablja frontalno, individualno obliko učenja, delo v parih in skupinah, vse je odvisno od starosti ter znanja učencev. Pri prvem stiku z otrokom, ki ne razume slovensko, se mu predstavi tako, da pokaže nase in pove svoje ime, nato pokaže nanj.

Z otroki se učijo na različne načine, skozi različne dejavnosti, skozi risanje, barvanje, igro (če gre za manjše otroke), s pomočjo slik, opisovanja slik in s pogovori.

Če obstaja posredni jezik, se zagotovo pogovarja v tem jeziku, saj je zagotovljena lažja komunikacija, npr. v angleščini, srbsščini, hrvaščini, v osnovni albanščini, ruščini. Če posrednega jezika ni, se to da urediti s kretnjami in z mimiko ob pomoči slik. Otrok se najlažje odpre skozi pogovor ali kretnje, nasmeh, zagotovo s prijaznostjo ter z razumevanjem.

Jezikovne ovire se da preseči z mimiko, s kretnjami, tudi s prevajalnikom ali slovarji, vsekakor pa je najlažji način slikovno gradivo. Vrstnike je treba spodbujati, naj se z otrokom, ki prihaja iz tujine, pogovarjajo, se družijo ... Otroci dobro sprejemajo igre, kot so Activity ali spomin. Veliko gradiva (predvsem slikovnega ter besedilnega) pripravlja ter prilagaja sama. Ideje nastajajo sproti, iz izkušenj. Igra je v dejavnosti lahko vključena že na osnovni ravni.

Od otrok ter odraslih, ki jih je poučevala, se je naučila zelo veliko, med drugim tudi osnove jezikov, kot sta albanščina ali ruščina, spoznala je, da smo si nekateri kulturno zelo različni ter da se tudi mimika, ki jo imamo za samoumevno, lahko od naše zelo razlikuje. Učila je na primer visoko izobraženo Albanko iz Tirane, jezik sporazumevanja je bil angleški. Na koncu razlage jo je vprašala, ali razume. Odkimala je. Razložila ji je še enkrat ter jo še enkrat povprašala, ali sedaj razume. Spet je odkimala, tokrat močneje. Razlago je počasi in natančno še enkrat ponovila, a tudi tretjič je na vprašanje, ali razume, odkimala. Tedaj ji je dejala, naj ji vendar pove, česa ne razume. Začudeno je pogledala ter ji povedala, da razume vse in da je vse razumela že prvič. Ugotovili sta, da pri njih znak z glavo za odkimavanje pomeni da in ne ne, kot je v naši kulturi.

Za učenje in proces učenja so medkulturne razlike zelo pomembne. Kot primer navaja, da Rusi učitelja zelo spoštujejo in bodo takoj naredili vse, kar jim učitelj reče. Pri Arabcih je odvisno, ali se ženska (tudi deklica) uči v skupini moških

(dečkov). Če se, ne bo izustila skoraj niti besede, čeprav veliko zna, saj ne želi svojega znanja pokazati pred moškimi in jih tako zasenčiti.

Prav tako obstajajo določena tematska področja, ki jih nekatere kulture težje sprejemajo. Takšno področje je na primer človeško telo. Te kulturne razlike je včasih zelo težko premostiti, sama je na primer z arabskimi ženskami posebej delala v odmoru, ko so šli moški na pijačo. Takrat so odprto in brez sramu spregovorile v slovenščini in marsikatera je jezik znala veliko bolje od svojega moža.

7 Sklep kot smernice za nadaljnje delo

Po izvedbi prvih dejavnosti, intervjujev, so bile v okviru projekta zastavljene nekatere smernice za nadaljnje delo. Slovenska zakonodaja je učiteljem slovenščine kot drugega in tujega jezika dober temelj. Iz v intervjujih opisanih primerov dobre prakse je razvidno, da učitelji v tovrstno izobraževanje otrok vlagajo veliko truda, ne samo v formalnem izobraževanju, ampak tudi v neformalnih oblikah izobraževanja. V prispevku so predstavljeni primeri dobre prakse predmetnega učitelja slovenščine. Po vseh intervjujih in opisih dobre prakse pa se je vendarle tudi pokazalo, da informalne oblike učenja še vedno niso dovolj prepoznane kot priložnosti za učenje jezikov.

Prav tako lahko opazimo potrebe učiteljev po dodatnem izobraževanju o medkulturnosti in o načinih učenja drugega/nematerne jezika kakor tudi stalne potrebe po novih aktivnostih in gradivih vseh vrst za učenje jezikov. Poleg tega učitelji poudarjajo potrebo in pomen za njihovo strokovno mreženje, po medsebojni podpori ter izmenjavi izkušenj in dobrih praks pri obravnavanju otrok v jezikovno manj ugodnih okoliščinah. Glede na ugotovitve je v prihodnje treba učinkoviteje povezati strokovnjake različnih področij in pri različnih oblikah izobraževanja, saj praksa kaže močnejšo prisotnost tovrstnega povezovanja v neformalnih kot v formalnih oblikah izobraževanja.

Navedeni problemi bodo izhodišče za razvoj novih multidisciplinarnih dejavnosti, zbirk podatkov in priročnikov, da bi se lahko odzvali na izražene potrebe učiteljev na vseh stopnjah in tudi v vseh oblikah izobraževanja: formalnem, neformalnem in informalnem izobraževanju. V okviru projekta tako nastaja 80 aktivnosti v vseh jezikih sodelujočih partneric in v angleščini ter z natančno pojasnjenimi opisi aktivnosti in smernicami za delo, opremljenimi z vsemi potrebnimi gradivi za izvedbo aktivnosti (grafične kartice, besedne in besedilne kartice, vizualne predloge, lastno slikovno gradivo, lastno zvočno gradivo).

VIRI IN LITERATURA

Katarina ALADROVIĆ, Lidija CVIKIĆ, Kristina HORVAT BLAŽINOVIĆ idr., 2019: *Zbirka primerov dobre prakse*. Zagreb: [s. n.]. Dostop 22. 6. 2020 na: https://project-deal.eu/wp-content/uploads/2019/01/Zbirka_primerov_dobre_prakse_DEAL-IO1_slo.pdf.

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju, 2011. Dostop 22. 6. 2020 na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf.

Erasmus + DEAL Project Development of Literacy and Language Learning for Disadvantaged Young Learners. Dostop 22. 6. 2020 na: <https://project-deal.eu/en/frontpage/>; <https://project-deal.eu/sl/o-projektu-2/>.

Dragica HARAMIJA, 2019: Spodbujanje družinskega branja v otrokovem predšolskem obdobju. *Slavia Centralis* 12/2, 33–45.

Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje: evropski referenčni okvir (UL EU 2018/C 189/8). Priporočilo sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. *Uradni list Evropske unije, Slovenska izdaja, Informacije in objave* C 189. Dostop 22. 6. 2020 na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:189:FULL&from=SL>.

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja, 2013. Dostop 22. 6. 2020 na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11583>.

Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije, 2002. Dostop 22. 6. 2020 na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO20>.

Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah, 2009. Dostop 22. 6. 2020 na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Sektor-za-predsolsko-vzgojo/Dokumenti-smernice/Smernice_za_vkljucevanje_otrok_priseljencev_v_vrtce_in_sole-1.doc.

Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah, 2012. Dostop 22. 6. 2020 na: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2015/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljucevanje_otrok_priseljencev.pdf.

Špela ŠEBENIK, 2016: Vsako leto se v šole vpiše tisoč otrok, ki ne govorijo slovensko. Dostop 22. 6. 2020 na: <https://www.rtvlo.si/slovenija/vsako-leto-se-v-sole-vpise-tisoc-otrok-ki-ne-govorijo-slovensko/393417>.

Ustava Republike Slovenije, 2006. Dostop 22. 6. 2020 na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=UST1>.

Zakon o azilu, 2006. Dostop 22. 6. 2020 na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4867>.

Zakon o osnovni šoli, 2006. Dostop 22. 6. 2020 na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>.

Zakon o tujcih, 2009. Dostop 22. 6. 2020 na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/93562>.

Zakon o tujcih, 2011. Dostop 22. 6. 2020 na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5761>.

Zakon za uravnoteženje javnih financ, 2012. Dostop 22. 6. 2020 na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6388>.

THE NEEDS, CHALLENGES AND GOOD PRACTICES IN THE LANGUAGE TEACHING OF IMMIGRANTS

After conducting the activities, several guidelines were obtained which shall be used in our further work. The legislation in Slovenia offers a firm basis to the educators of Slovenian as a second and foreign language. It is also evident that there is a lot of active effort being invested, not only in the formal but also in the non-formal forms of learning. The paper presents an example of good practices provided by the subject teacher of the Slovenian language. After all the conducted interviews, it can be concluded that the informal ways of learning are still not sufficiently recognised as opportunities for language learning.

We can also notice the educators' needs for additional education about interculturality and the ways of learning a foreign/non-native language, as well as the constant need for new language

learning activities and materials of all types. Apart from that, the educators emphasise the necessity and the importance of professional networking, mutual support and exchanging experiences and best practices in working with disadvantaged children. In this regard, it is necessary to strengthen the connections between experts of various profiles from different forms of education, as practice shows that their connections are stronger in the non-formal than in the formal forms of learning.

The listed challenges and problems shall serve as starting points to create new transdisciplinary activities, databases and manuals which will help answer the aforementioned needs of the educators who participate in all the forms of learning: formal, non-formal, and informal. The project will provide 80 activities in all the participating partner languages and in English, with detailed explanations of activities descriptions and with guidelines to work, equipped with all the necessary materials for the implementation of the activities (graphics cards, word and text cards, visual templates, partner's copyrighted pictures, partner's copyrighted photographs, partner's copyrighted sound material).
